

Η προβλεπόμενη όξυνση της κρίσης στις δημόσιες βιβλιοθήκες το 2012*

Του **José-Antonio Gómez-Hernández**

Τίτλος πρωτοτύπου: La previsible agudización de la crisis en las bibliotecas públicas durante 2012, [Notas ThinkEPI 2012](http://www.thinkepi.net/la-previsible-agudizacion-de-la-crisi-en-las-bibliotecas-publicas-durante-2012), V. 12 (<http://www.thinkepi.net/la-previsible-agudizacion-de-la-crisi-en-las-bibliotecas-publicas-durante-2012>)

Μετάφραση: Verónica Vaitsis Guajardo

Θα προτιμούσα να μην ήταν αναγκαίο να γράψω τις παρακάτω γραμμές, καθώς είναι πάντα προτιμότερο να μιλάει κανείς για την πρόοδο και τις βελτιώσεις στις υπηρεσίες βιβλιοθηκών απ' ό,τι για τα προβλήματα που παρουσιάζουν. Δεν έχω την πρόθεση να φανώ απαισιόδοξος ούτε υποταγμένος στη μοίρα μου ή καταστροφολόγος, αλλά να τραβήξω την προσοχή όσον αφορά στις δυσκολίες που πιστεύω ότι πλησιάζουν, έτσι ώστε οι βιβλιοθηκονόμοι να κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν για να μειώσουμε τις ζημιές στις βιβλιοθήκες και στους παραλήπτες των υπηρεσιών τους.

Τους τελευταίους αυτούς μήνες του 2011 καθορίζονται οι προϋπολογισμοί των αυτόνομων περιφερειών και των δήμων, υπό την εντολή πολιτικών μείωσης του ελλείμματος και ελέγχου των εξόδων, που θα οδηγήσουν σε ισχυρές περικοπές των επενδύσεων στις βιβλιοθήκες. Στη σημερινή οικονομική κρίση και με το μοντέλο αντιμετώπισης που δίνεται, θα είναι πολύ δύσκολο να αποφευχθεί αυτό. Εμείς σκεφτήκαμε να θέσουμε το ζήτημα και να δούμε πώς μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε, παρόλο που οι συλλογισμοί μας μπορεί να είναι λανθασμένοι ή ανακριβείς σε κάποιες από τις παρατηρήσεις που θα κάνουμε, λόγω της μεταβλητότητας της κατάστασης και της δυσκολίας να γνωρίζουμε συνθήκες που κάποιες φορές αργούν να βγουν στο φως.

1. Η εξέλιξη της κρίσης στον τομέα των βιβλιοθηκών

Όπως όλοι ξέρουμε, το 2011 οι αυτόνομες και τοπικές κυβερνήσεις μας είδαν τα έσοδά τους να μειώνονται για διάφορους λόγους: μικρότερη είσπραξη φόρων, λιγότερες δυνατότητες για χρηματοδότηση μέσω έκδοσης τίτλων δημοσίου χρέους,

Gómez-Hernández, J.-A., "Η προβλεπόμενη όξυνση της κρίσης στις δημόσιες βιβλιοθήκες το 2012", Συνεργασία, αρ. 3 (Δεκ. 2011), μετάφραση από τα ισπανικά.

λιγότερη χρηματοδότηση από τα ταμεία του Κράτους και περικοπές που εγκρίθηκαν στη διάρκεια του οικονομικού έτους. Αυτή η κατάσταση οδηγεί σε μείωση των δημόσιων υπηρεσιών, των εξόδων προσωπικού, των επενδύσεων και των τρεχουσών δαπανών.

Έχοντας λιγότερα προς κατανομή, οι πολιτιστικές υπηρεσίες είναι οι πρώτοι υποψήφιοι που θα υποστούν περικοπές: δεν θεωρείται ότι έχουν προτεραιότητα σε σχέση με άλλους, όπως ο τομέας Υγείας ή Παιδείας, ή μπορεί ο απλός πολίτης να έχει την αίσθηση ότι ήδη υπάρχει αρκετή προσφορά.

Όσον αφορά στις βιβλιοθήκες, παρόλο που έχουν αυξήσει πολύ την κοινωνική τους παρουσία και αναγνώριση, ενώ έχουν βελτιώσει τις υπηρεσίες τους, κινδυνεύουν να μη θεωρηθούν τόσο σημαντικές όσο είναι, εξαιτίας της τάσης για ιδίαν χρήση πολιτισμικών αγαθών ή λόγω της αύξησης των πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο, οι οποίες φαίνεται ότι καλύπτουν τα πάντα.

Επίσης, οι βιβλιοθήκες ανήκουν από κοινού σε Περιφερειακές ή Δημοτικές Διοικήσεις που διαχειρίζονται άλλες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες, οι οποίες ίσως έχουν περισσότερη ισχύ για να λάβουν τους πόρους που απομένουν: περιοδικές πολιτιστικές εκδηλώσεις που έχουν ήδη εδραιωθεί, κέντρα τέχνης, λαϊκές γιορτές ή φεστιβάλ. Σε περιπτώσεις οξείας κρίσης είναι δύσκολο να αποδείξουμε το κοινωνικό κεφάλαιο που παράγουμε έναντι στα απτά έσοδα που παράγει μια συναυλία που προσελκύει χιλιάδες ανθρώπους οι οποίοι ξοδεύουν σε ξενοδοχεία, εστιατόρια, μπαρ και μετακινήσεις. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε τόσο ενεργοί στη διάδοση των αξιών και των οφελών που αποκτούν οι χρήστες μας, τις δυνατότητες που προσφέρουμε στους ανθρώπους και κυρίως σε αυτούς που βρίσκονται σε δεινή οικονομική κατάσταση.

Οι βιβλιοθήκες στους μεσαίου και μικρού μεγέθους δήμους (όπου δεν έχουν εδραιωθεί ή εργάζονται με μη μόνιμο προσωπικό) σίγουρα θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες για να ανταγωνιστούν τις άλλες ανάγκες των δήμων. Τα τελευταία χρόνια διευρύνθηκαν υπηρεσίες, με μεθόδους που δεν μπόρεσαν πάντα να εδραιωθούν, και μπορεί να είναι και από τις πρώτες που θα καταργηθούν: προσωπικό για

πολυπολιτισμικές υπηρεσίες το οποίο επιδοτούνταν από το *Υπουργείο Κοινωνικής Πολιτικής*, μια αίθουσα υπολογιστών της οποίας ο υπεύθυνος πληρωνόταν από μια χρηματοδότηση της *Γενικής Διεύθυνσης της Κοινωνίας της Πληροφορίας* και ο οποίος παράλληλα ήταν υπεύθυνος βιβλιοθήκης, μια σύμβαση για διαχείριση της βιβλιοθήκης από κονδύλια των *Περιφερειακών Υπηρεσιών Απασχόλησης*, από ταμεία κοινωνικών εγγυήσεων ή από συμβάσεις για νέους, η διατήρηση ενός βιβλιοθηκονόμου για λίγα χρόνια με επιδότηση της αυτόνομης περιφέρειας...

Εάν αυτή η ενίσχυση καταργηθεί ή μειωθεί, μπορεί να οδηγηθούμε στη μείωση ωραρίων και σε προσωρινό κλείσιμο βιβλιοθηκών. Στα χρόνια ευημερίας θα έπρεπε να είχαν σταθεροποιηθεί αυτές οι θέσεις εργασίας αλλά, εάν δεν έχει γίνει, είναι πιθανό να μην υπάρχουν πόροι για την πληρωμή τους το 2012 ή θα πρέπει να βιαστούμε για να αποδείξουμε την αναγκαιότητά τους.

Σε αυτό το πρόβλημα θα προστεθεί η μικρότερη συνεισφορά που θα λάβουν από την κεντρική κυβέρνηση και από τις αντίστοιχες αυτόνομες κυβερνήσεις. Μάλιστα, φέτος το 2011, Αυτόνομες περιφέρειες, όπως η Μούρθια, η Καστίγια Λα Μάντσα ή η Καταλωνία, δεν έλαβαν πόρους για την απόκτηση τίτλων λόγω του αποκλεισμού που επέβαλε το Υπουργείο Οικονομικών στις συμβάσεις με τις περιφέρειες που δεν είχαν τηρήσει τα όρια του χρέους τους. Και στους δήμους που δεν έκαναν σωστή εκκαθάριση των λογαριασμών τους το προηγούμενο έτος έγιναν κρατήσεις στα έσοδα τους.

Παρόλο που τα ακριβή στατιστικά στοιχεία γίνονται πάντα γνωστά με σχεδόν δύο χρόνια καθυστέρηση, είναι προφανές ότι η κατάσταση είναι κρίσιμη και αυτό το αποδεικνύουν απλές διαπιστώσεις και γεγονότα που γίνονται γνωστά στο περιβάλλον μας και που πιθανώς να συμβαίνουν σε άλλα μέρη της χώρας:

- Τα προγράμματα των διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών για την προσφορά υπηρεσιών ένταξης σταμάτησαν να επιδοτούνται από το *Υπουργείο Κοινωνικής Πολιτικής*, και οι κυβερνήσεις των αυτόνομων περιφερειών δεν τα διατήρησαν ή τα άφησαν συμβολικά (για παράδειγμα στην περιφέρειά μου

απομένουν διαμεσολαβητές μόνο στην *Περιφερειακή Βιβλιοθήκη*, όχι στις υπόλοιπες δημοτικές βιβλιοθήκες όπου προσφέρονταν).

- Υπάρχει μείωση του προϋπολογισμού για αγορές. Στην προαναφερθείσα βιβλιοθήκη υπάρχει μια πινακίδα που ανακοινώνει ότι έχει ανασταλεί προσωρινά η λειτουργία της υπηρεσίας αίτησης από τους χρήστες για αγορές. Ως χρήστης διαπίστωσα στη διάρκεια του έτους ότι ίσα που αγοράζονταν τα τελευταία κόμικς, σχεδόν δεν υπήρχαν κονδύλια για την ανανέωση των τίτλων των λεσχών ανάγνωσης κ.λπ. Αυτή την εβδομάδα διαβάσαμε επίσης ότι αναστέλλονταν και οι αγορές στη *Γενική Βιβλιοθήκη της Ναβάρρα*.
- Προκαλείται μείωση της ενίσχυσης των αυτόνομων περιφερειών προς τις βιβλιοθήκες που έχουν ενσωματωθεί στα περιφερειακά δίκτυα δημόσιας ανάγνωσης: πέρα από τη μείωση που έχει προκληθεί, φοβάμαι ότι του χρόνου δεν θα υπάρχει χρηματοδότηση για τις βιβλιοθήκες του *Περιφερειακού Δικτύου της Μούρθια* για ειδικά προγράμματα όπως αυτά για την ενίσχυση της ανάγνωσης ή των αγορών.
- Έχει αρχίσει να παρατηρείται μείωση του προσωπικού και των ωραρίων των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης: όπως είπαμε προηγουμένως, σε κάποιες βιβλιοθήκες σε χωριά μικρού ή μεσαίου μεγέθους, οι βιβλιοθηκονόμοι που εργάζονταν σε αυτές ως αναπληρωτές ή απασχολούνταν προσωρινά βλέπουν να διακόπτονται πρόωρα ή να λύνονται οι συμβάσεις τους. Στην *Περιφέρεια της Μούρθια* μετά το τέλος του καλοκαιριού δεν άνοιξε η βιβλιοθήκη του Ρικότε, ένα μικρό χωριό, όπου η βιβλιοθήκη αποτελεί τον μοναδικό πολιτισμικό πόρο και όπου λειτουργούσε παράλληλα και αίθουσα πρόσβασης στο διαδίκτυο. Και στο Μορατάγια, έναν δήμο αρκετά μεγαλύτερο (σχεδόν χίλια τετραγωνικά χιλιόμετρα) με μια βιβλιοθήκη της οποίας ο κατάλογος είναι ακόμα χειρόγραφος, ακυρώθηκε η σύμβαση του τεχνικού βιβλιοθήκης για μηχανοργάνωση και άλλες υπηρεσίες βιβλιοθήκης στα γύρω χωριά του δήμου. Αρχίζουν να εμφανίζονται στον τύπο ειδήσεις σχετικά με αυτού του είδους τα προβλήματα: ότι στη γειτονιά Θαϊδίν της Γρανάδα κλείνει η βιβλιοθήκη, ότι στο Αλμπαθέτε η εταιρεία παροχής ηλεκτρισμού *Iberdrola* έκοψε το ρεύμα στη βιβλιοθήκη εξαιτίας οφειλών του δήμου, ότι στο Κάδιθ οι κάτοικοι

Gómez-Hernández, J.-A., "Η προβλεπόμενη όξυνση της κρίσης στις δημόσιες βιβλιοθήκες το 2012", Συνεργασία, αρ. 3 (Δεκ. 2011), μετάφραση από τα ισπανικά.

διαμαρτύρονται για τη μείωση των ωραρίων της βιβλιοθήκης στο Σαν Φερνάντο...

- Οι πολιτιστικές δραστηριότητες των βιβλιοθηκών έχουν επίσης μειωθεί ή επιλέγονται με βάση το εάν είναι δωρεάν ή όχι. Αυτό έπληξε όχι μόνο την πολιτιστική προσφορά, που ήταν συμπληρωματική και αντισταθμιστική των υπολοίπων, αλλά έχει οδηγήσει επίσης στην απώλεια θέσεων εργασίας των εργαζομένων που βασίζονταν σε συμβάσεις με τη βιβλιοθήκη, όπως οι παραμυθάδες και οι ηθοποιοί. Αξίζει να αναφέρουμε την ακύρωση της *Περιφερειακής Έκθεσης Βιβλίου στη Μούρθια* από το 2009 αλλά και την ακύρωση εκθέσεων κόμικς στην Θαραγόθα ή τη Βαλένθια που μόλις δημοσιεύσαμε...

Επίσης γίνονται γνωστές κάποιες περιπτώσεις, εξίσου ανησυχητικές, που σχετίζονται με τους χώρους των βιβλιοθηκών: όπως κατήγγειλαν στο *Iwetel* οι εργαζόμενοι, ένα μέρος του κτηρίου του Σαν Μιγέλ δε λος Ρέγιες της *Βιβλιοθήκης της Βαλένθια* έχει καταληφθεί από τα διοικητικά γραφεία του *Τμήματος Πολιτισμού της Περιφερειακής Κυβέρνησης (Generalitat)*. Με πρόσχημα την εξοικονόμηση εγκαταστάσεων, διαλύεται σιγά σιγά το σχέδιο αυτής της βιβλιοθήκης της αυτόνομης περιφέρειας, που ίσως δεν κατάφερε να εδραιωθεί ούτε στηρίχθηκε από την Περιφέρεια, διαφορετικά δεν θα είχε γίνει αυτή η περίεργη κατάληψη, αδιανόητη σε άλλες βιβλιοθήκες αυτόνομων περιφερειών.

2. Κίνδυνοι και συνέπειες

Στις υπηρεσίες μας η στασιμότητα και μόνο αποτελεί οπισθοδρόμηση, κάτι που οδηγεί σε υπηρεσίες χαμηλότερης ποιότητας: παλιώνουν οι συλλογές, γεγονός που τις κάνει λιγότερο ενδιαφέρουσες, χάνονται χρήστες που απαιτούν ενημερωμένες πληροφορίες και περιεχόμενα, τα τεχνολογικά συστήματα θεωρούνται ξεπερασμένα ή δεν επισκευάζονται ούτε συντηρούνται, αποθαρρύνοντας τη χρήση τους, διακόπτονται κύκλοι δραστηριοτήτων ή υπηρεσίες που είχε χρειαστεί χρόνια για να εδραιωθούν. Για παράδειγμα, στην *Περιφερειακή Βιβλιοθήκη της Μούρθια* υπήρξε μείωση σχεδόν 70.000 δανεισμών σε σχέση με πέρυσι: από 658.000 το 2009

Gómez-Hernández, J.-A., "Η προβλεπόμενη όξυνση της κρίσης στις δημόσιες βιβλιοθήκες το 2012", Συνεργασία, αρ. 3 (Δεκ. 2011), μετάφραση από τα ισπανικά.

μειώθηκαν στους 589.000 το 2010. Αυτό είναι ένα απλό παράδειγμα του πώς επηρεάζει η μείωση των επενδύσεων σε καινούργιο υλικό και φοβούμαστε ότι αυτή η τάση θα συνεχιστεί και φέτος, καθώς συνεχίστηκε να μειώνεται η ανανέωση της συλλογής παρά τις μεγαλύτερες ανάγκες των πολιτών.

Ενόψει του 2012 φαίνεται ότι όλες αυτές οι τάσεις θα οξυνθούν: εάν οι δήμοι έχουν λιγότερους πόρους, η λογική τους προτεραιότητα θα είναι τα χρήματα να επαρκέσουν για τους μισθούς των μονίμων δημοσίων υπαλλήλων και δεν θα ανανεωθούν πολλές συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης ή δεν θα χρηματοδοτηθούν με ειδικό κονδύλι για μονιμοποίηση του προσωπικού της βιβλιοθήκης από τη Διοίκηση της Αυτόνομης Περιφέρειας. Οι τρέχουσες δαπάνες για αγορές, εξοπλισμό, τεχνολογία και δραστηριότητες θα βρίσκονται σε ελάχιστα επίπεδα.

Οι περικοπές στην Παιδεία που βλέπουμε να προτείνονται ήδη στις αυτόνομες περιφέρειες με πιο συντηρητικές πολιτικές θα επηρεάσουν τις ήδη επισφαλείς σχολικές βιβλιοθήκες, τις φτωχές τους συλλογές, τα προγράμματα ανάπτυξής τους και την προσοχή που θα μπορούσε να τους δώσει το διδακτικό προσωπικό σε ώρες που δεν είναι αποκλειστικά διδακτικές. Αυτό θα οδηγήσει σε αύξηση των αναγκών και των απαιτήσεων του συνόλου των μαθητών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από τις δημόσιες βιβλιοθήκες.

Ο πανεπιστημιακός τομέας ετοιμάζει και αυτός περικοπές της τάξεως τουλάχιστον του 20% στον προϋπολογισμό του για συλλογές αλλά έχει να αντιμετωπίσει λιγότερους κινδύνους όσον αφορά στο προσωπικό του, γιατί αυτό αποτελείται στην πλειονότητά του από δημόσιους υπαλλήλους. Ωστόσο, θα υπάρχουν συνταξιοδοτήσεις που δεν θα καλυφθούν, συμβάσεις για έργα που μπορεί να διακοπούν ή αναδιαρθρώσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε απολύσεις, όπως πιστεύουμε ότι συμβαίνει στη βιβλιοθήκη κάποιων κέντρων συνδεδεμένων με το *Εθνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Uned*. Και μετά τις γενικές εκλογές στις 20 Νοεμβρίου πιθανώς η νέα κυβέρνηση θα επιτρέψει ή θα αναγκαστεί να αυξήσει τις περικοπές που ήδη εφαρμόζει η τωρινή κυβέρνηση, όπως επιβάλλουν “οι αγορές”.

3. Δυνατότητες, επιχειρήματα και δράσεις

Σε αυτό το πλαίσιο, οι βιβλιοθηκονόμοι λίγα μπορούν να καταφέρουν εάν εργαστούν μόνοι τους, καθώς είναι δύσκολο να διεκδικείς όταν επικρέμεται η απειλή πάνω από την πληρωμή των μισθών. Ως σύνολο, οι επαγγελματικές ενώσεις και οργανώσεις μας δεν είναι δυνατές ούτε έχουν αρκετή παράδοση στον αγώνα για οικονομικά ή εργασιακά ζητήματα. Και οι πολίτες, παρά τη διάδοση των κοινωνικών κινημάτων που αντιτίθενται στις πολιτικές περικοπών των δημόσιων υπηρεσιών, τα οποία ξεκίνησαν με το κίνημα 15M, δεν αγωνίζονται για τις βιβλιοθήκες, με εξαίρεση κάποιες περιπτώσεις, όπως συμβαίνει από αυτό το καλοκαίρι, όταν έκλεισε η βιβλιοθήκη στη γειτονιά Θαϊδίν της Γρανάδα.

Είναι αξιολύγυτη και παραδειγματική για εμάς η αντίδραση της κοινωνίας και των βιβλιοθηκών στις ΗΠΑ ή στη Μεγάλη Βρετανία όταν έκλεισαν βιβλιοθήκες. Αυτό δείχνει ότι υπάρχει δεσμός με την κοινότητα και εδραίωση του θεσμού της βιβλιοθήκης, την οποία δεν βλέπουμε συνήθως εδώ και που είναι αποτέλεσμα ενός έργου σύνδεσης και προώθησης των βιβλιοθηκών με όλα τα είδη φορέων της κοινότητας. Αυτό που στην αγγλοσαξονική Βιβλιοθηκονομία ονομάζεται *library advocacy*.

Θα έπρεπε και εμείς να προσπαθήσουμε να εισαγάγουμε στον κοινωνικό διάλογο την βαρύτητα των περικοπών στις βιβλιοθήκες, για να προσπαθήσουμε να τις ελαχιστοποιήσουμε. Μας έχουν ανάγκη τα πέντε εκατομμύρια ανέργων, ο μισός πληθυσμός της Ισπανίας που δεν έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι, τα σχεδόν οκτώ εκατομμύρια μαθητών της υποχρεωτικής Εκπαίδευσης ή πάνω από το 20% των πολιτών που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση, στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό, το ανοιχτό σε όλους και συνεκτικό έργο των δημόσιων βιβλιοθηκών δεν μπορεί να μη συζητούνται ανά πάσα στιγμή, ενώ προσπαθούμε να κάνουμε πράξη το έργο μας.

Σε εποχή κρίσης χρησιμοποιείται αδίκως η κριτική στους δημόσιους υπαλλήλους για να νομιμοποιηθούν οι ιδιωτικοποιήσεις ή οι μειώσεις στον αριθμό τους. Ωστόσο τα

Gómez-Hernández, J.-A., "Η προβλεπόμενη όξυνση της κρίσης στις δημόσιες βιβλιοθήκες το 2012", Συνεργασία, αρ. 3 (Δεκ. 2011), μετάφραση από τα ισπανικά.

υπερβολικά έξοδα και οι λανθασμένες πολιτικές δεν προκλήθηκαν από εκείνους αλλά από τα λάθη των κεντρικών και περιφερειακών κυβερνήσεων που προώθησαν ή αποδέχτηκαν την κερδοσκοπία στον χώρο των ακινήτων, τους μεγάλους οικισμούς και τα οικονομικά ολέθρια θεματικά πάρκα, τους αυτοκινητοδρόμους για να δοθεί πρόσβαση σε αυτά, τα ελλειμματικά αεροδρόμια, τα κανάλια των αυτόνομων περιφερειών, τις μεγάλες εκδηλώσεις μέσων επικοινωνίας και άλλα πολιτιστικά έργα άδεια από περιεχόμενο ή δύσκολο να συντηρηθούν. Υπήρξε – λόγω αδιαφορίας ή λόγω στήριξης με τις ψήφους των πολιτών - περιορισμένη διαφάνεια και έλεγχος των δαπανών, κάτι που επέτρεψε περιπτώσεις διαφθοράς και συνεισέφερε στη δυσαρέσκεια προς την πολιτική.

Και τώρα ξεκινάμε από μια “tabula rasa” με τις περικοπές, όταν θα έπρεπε να ασχολούμαστε με λεπτομέρειες. Είναι προφανές ότι στη διαχείριση της βιβλιοθήκης δεν υπήρξε σπατάλη· κάθε ευρώ που επενδύθηκε για την απόκτηση αγαθών πολιτισμού και ενημέρωσης ή σε εκπαιδευτικά προγράμματα αξιοποιήθηκε από πολλούς πολίτες· το προσωπικό των βιβλιοθηκών πληρωνόταν σχεδόν πάντα λιγότερο σε σχέση με το επίπεδο της κατάρτισής του και οι υπηρεσίες έφταναν σε όλο και περισσότερους τομείς της μεσαίας τάξης και του ενδεούς πληθυσμού, για να φτάσουν οι βιβλιοθήκες σε ένα επίπεδο ισότιμο με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Υπάρχει περιθώριο για τη μείωση των δαπανών σε τομείς όπως ο φαρμακευτικός, εάν γενικευθεί η συνταγογράφηση γενόσημων φαρμάκων έναντι των ίδιων επώνυμων. Ή εάν ρυθμιστούν οι συμφωνίες εκατομμυρίων που έχουν γίνει στον τομέα υγείας με τις ιδιωτικές κλινικές. Ή εάν ανασταλεί προσωρινά η δημόσια χρηματοδότηση ελιτίστικων ή κλειστών εκπαιδευτικών κέντρων. Ωστόσο υπάρχει μικρότερο περιθώριο για τη μείωση προϋπολογισμών σε τομείς με μικρή χρηματοδότηση, όπως οι βιβλιοθήκες, όπου μερικές φορές υπάρχει μόνο ένας βιβλιοθηκονόμος. Σε αυτές, η αφαίρεση ενός μικρού ποσού μπορεί να εμποδίσει μια σημαντική υπηρεσία, και της οποίας το κόστος θα ήταν ισοδύναμο με κάποια λεπτά των πολλών συναυλιών των φεστιβάλ που ακόμα γίνονται με μεγάλη επιτυχία.

Ίσως θα μπορούσε να γίνει μια προσπάθεια να οργανωθούν συναντήσεις σχετικά με το θέμα που να μην είναι αποκλειστικά επαγγελματικές, αλλά που θα είναι ανοιχτές σε άλλα ζητήματα, όπως εκπαιδευτικά, ενώσεις γειτόνων, πολιτιστικές ομάδες ή οργανώσεις του τριτογενούς τομέα. Πιθανώς έτσι θα είχαν μεγαλύτερο αντίκτυπο ή θα ευαισθητοποιούσαν περισσότερο τους πολίτες σχετικά με το πρόβλημα.

Η ιδέα αυτή καθ' αυτή της μερικής διαχείρισης κάποιων υπηρεσιών βιβλιοθήκης από ιδιωτικές εταιρείες δεν πιστεύω ότι πρέπει να αποκλεισθεί, εφόσον γίνει υπό την μέριμνα και τον έλεγχο καταρτισμένων δημόσιων βιβλιοθηκονόμων και απαιτηθεί μια καλή επαγγελματική κατάρτιση και ποιότητα υπηρεσιών από τις εταιρείες που θα το πραγματοποιήσουν· παρόλο που σε αυτόν τον τομέα, λόγω έλλειψης αναλυτικών μελετών, φοβούμαστε ότι δεν ήταν αυτός ο κανόνας. Και επίσης πρέπει να πληρώνονται σωστά οι εταιρείες, γιατί σε αντίθετη περίπτωση τις ωθούμε να πληρώνουν τους εργαζομένους τους κάτω από τα αξιοπρεπή όρια ή ακόμη μπορούμε να προκαλέσουμε την εξαφάνισή τους. Στη Μούρθια, για παράδειγμα, μία από τις εταιρείες που διαχειριζόταν υπηρεσίες βιβλιοθήκης – και κυρίως μουσείων – αναγκάστηκε να μπει σε ένωση πτωχευτικών πιστωτών για υπερβολαβίες με τη χαμηλότερη τιμή και κυρίως λόγω της καθυστέρησης πληρωμών από τις συμβαλλόμενες Διοικήσεις.

Παράλληλα με τον αγώνα μας για τη διατήρηση των υπηρεσιών βιβλιοθήκης, φυσικά και πρέπει να προσπαθήσουμε να καινοτομούμε και να βρίσκουμε λύσεις που θα μας βοηθήσουν να συνεχίζουμε να είμαστε χρήσιμοι και να διατηρούμε προγράμματα που, εάν κλείσουν τελείως, θα είναι δύσκολο να ανοίξουν εκ νέου. Πρέπει να πετύχουμε την επιβίωση των υπηρεσιών που εδραιώσαμε με το πέρασμα των χρόνων ακόμα και εάν πρέπει να το κάνουμε με πιο αυστηρό ή περιορισμένο τρόπο, να επεκτείνουμε την περιοδικότητα της λειτουργίας τους κ.λπ.

Η αναζήτηση χορηγιών θα γίνει πιο δύσκολη, γιατί τα πολιτιστικά ιδρύματα των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, κύριοι συνεργάτες, τώρα εξαρτώνται από τα έσοδα που θα αποφέρει η τραπεζική τους δράση και θα είναι μικρότερη η διαθεσιμότητά τους για να ανταποκριθούν σε πολλά αιτήματα κοινωνικών οργανώσεων, σε άλλους

Gómez-Hernández, J.-A., "Η προβλεπόμενη όξυνση της κρίσης στις δημόσιες βιβλιοθήκες το 2012", Συνεργασία, αρ. 3 (Δεκ. 2011), μετάφραση από τα ισπανικά.

τομείς του πολιτισμού, όπως η κληρονομιά, οι εικαστικές τέχνες ή οι μεγάλες εκδηλώσεις.

Ο εθελοντισμός είναι ένα ισχυρό στοιχείο που μπορεί να αξιοποιηθεί, που δεν αντικαθιστά τους επαγγελματίες, αλλά επεκτείνει τη χρησιμότητα της βιβλιοθήκης. Οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να διαχειριστούν τη συμμετοχή όσων θέλουν να συνεργαστούν. Πρόκειται για πολίτες που θεωρούν δικές τους τις υπηρεσίες βιβλιοθήκης και πιστεύουν ότι η προσφορά τους εμπλουτίζει και τους ίδιους. Ο εθελοντισμός κάνει εφικτή τη λειτουργία των λεσχών ανάγνωσης, με τα μέλη τους ως συντονιστές, τις ειδικές υπηρεσίες όπως τη στήριξη μαθητών που αποτυγχάνουν στο σχολείο, την παρέα της ανάγνωσης σε ομάδες ή άτομα με δυσκολίες ή ακόμα και την προσφορά όσων γνώσεων κατέχουν και που είναι ενδιαφέρουσες για άλλους ανθρώπους σε σεμινάρια.

Έτσι γίνεται στην *Περιφερειακή Βιβλιοθήκη της Μούρθια* με το πρόγραμμα της “¿Qué sabes?” (Τι ξέρεις;), με το οποίο αυτές τις μέρες οι χρήστες προσφέρουν τις γνώσεις τους σχετικά με τον θηλασμό, τη μουσικοθεραπεία ή τα φαρμακευτικά φυτά.

Παρά την κρίση διαθέτουμε πολλά μέσα για να γίνουμε δυνατοί και να ανταποκριθούμε στις ανάγκες και στα πραγματικά προβλήματα των χρηστών μας. Διαθέτουμε πολλούς πόρους πληροφόρησης με ανοιχτή πρόσβαση για να εντάξουμε στους καταλόγους μας· έχουμε αίθουσες για οργάνωση εκδηλώσεων και συναντήσεων, όπου μπορούμε να οργανώσουμε συζητήσεις με τους κοινωνικούς φορείς και τις ομάδες τις οποίες απασχολεί η βελτίωση της συμμετοχής και της δημοκρατικής ζωής· επίσης έχουμε πολλούς χρήστες που έχουν την πρόθεση να συνεργαστούν, έχουμε γνώσεις και εμπειρία ως βιβλιοθηκονόμοι, για να βοηθήσουμε τους πολίτες που μας συμβουλευόνται· έχουμε εργαλεία συνεργασίας για την τροφοδότηση έργων πολιτιστικού, τοπικού περιεχομένου κ.λπ.

Η ανάγκη να λειτουργήσουμε με λιγότερους πόρους μας υποχρεώνει να είμαστε αποδοτικοί, κοινωνικά χρήσιμοι, να συσχετιζόμαστε με τις προτεραιότητες της

κοινότητάς μας και τα αναδυόμενα ζητήματα, όπως αυτά που σχετίζονται με την ηλεκτρονική Διαχείριση και τις εκπαιδευτικές και κοινοτικές υπηρεσίες.

Επίσης ίσως χρειαστεί να εντάξουμε υπηρεσίες που είχαν διαχωριστεί αλλά που μπορεί να συνδέονται με τους μεσαίους και μικρούς δήμους: οι υπηρεσίες εκπαίδευσης ενηλίκων, νεολαίας, κοινωνικού προσανατολισμού και εξυπηρέτησης, πολιτισμού, τα τηλεκέντρα και οι βιβλιοθήκες μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες μαζί με εξοικονόμηση μέσων, για να μπορούν να συντηρηθούν όλα. Η κρίση μπορεί να μας αναγκάσει να ακολουθήσουμε αυτές τις πολιτικές ένταξης και ευελιξίας, γιατί ο στόχος θα είναι να σώσουμε τις υπηρεσίες και τα προγράμματα του 2012, ελπίζοντας ότι το 2013 θα μπορέσουμε να δούμε μια βελτίωση της οικονομικής κατάστασης.

Τελικές σκέψεις

Δεν μπορούμε να μείνουμε άπραγοι, περιμένοντας να μας έρθουν οι περικοπές· δεν μπορούμε να περιοριζόμαστε στο να διαμαρτυρόμαστε, παρόλο που πρέπει να το κάνουμε με όλη μας τη δύναμη. Πρέπει να δράσουμε με όλους τους πιθανούς τρόπους: από τη μία να αγωνιστούμε για τους προϋπολογισμούς μας και για να ελαχιστοποιήσουμε τη μείωσή τους, κάτι που θα πρέπει να γίνει σε ανταγωνισμό με άλλους. Από την άλλη, πρέπει να προσφέρουμε τους εαυτούς μας στο μέγιστο βαθμό στους πολίτες μας, να αναζητήσουμε τη στήριξή τους και να συνεργαστούμε με εκείνους που σχετίζονται με την υπεράσπιση των δημόσιων υπηρεσιών, τη συμμετοχή, τη διαφάνεια και τη δημοκρατική ποιότητα της κοινωνίας μας. Και παράλληλα να είμαστε ικανοί να προσαρμοστούμε στο περιβάλλον μας, κάτι που μας υποχρεώνει να έχουμε ευέλικτες προσεγγίσεις διαχείρισης, να έχουμε όλη τη στήριξη και τις συνεργασίες που μας προσφέρονται, να συνεργαζόμαστε με άλλες υπηρεσίες, και να κάνουμε πιο εμφανή τη χρησιμότητα μας, γιατί, εάν δεν το κάνουμε, θα είναι εύκολο για τους άλλους να λάβουν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων που είναι διαθέσιμα σε εμάς.

Είναι μια καλή στιγμή έτσι ώστε οι βιβλιοθηκονόμοι, επαγγελματίες που αγαπούν τη δουλειά τους και που σχεδόν ποτέ δεν θα την άλλαζαν για άλλη, να αποδείξουν την ικανότητά τους να την εκτελέσουν προσαρμοζόμενοι και αντιμετωπίζοντας μια τόσο δύσκολη κατάσταση με τη θέληση να την αντιμετωπίσουν και να είναι σήμερα πιο χρήσιμοι από ποτέ.

Ξέρω ότι είναι πιο εύκολο να κάνει κανείς προτάσεις σαν και αυτές παρά να τις φέρει εις πέρας και θα πρέπει να γίνουν ακόμη περισσότερες. Επίσης πρέπει να υπάρχουν πιο δύσκολες καταστάσεις που δεν έχουν βγει στο φως και που θα έπρεπε να βγουν. Αλλά το πιο σημαντικό είναι να σκεφτόμαστε, να συζητούμε και να προσφέρουμε λύσεις με τις οποίες οι βιβλιοθήκες μας θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την κρίση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

* Το άρθρο αυτό θα δημοσιευτεί στην Ετήσια Επιθεώρηση **Anuario ThinkEPI**, 2012, ν.

6